

СХВАЛЕНО

на засіданні

рішенням педагогічної ради

протокол від 20. 09. 2023р. № 2

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Бобровицького

ЗЗСО І-ІІІ ступенів №1

Віта ЛИСЕНКО

Антибулінгова програма Бобровицького ЗЗСО І-ІІІ ступенів №1 та Ярославської філії І-ІІ ступенів

Вступ

Мета: створення безпечного освітнього середовища, забезпечення прав, свобод та інтересів здобувачів освіти шляхом поінформованості усіх учасників освітнього процесу про булінг, його причини, види, ознаки та структуру; ознайомлення з основними стратегіями протидії булінгу; відпрацювання конструктивних способів протидії булінгу в учнівському середовищі.

Завдання програми:

- ознайомити з принципами організації системного запобігання та протистояння булінгу в освітньому середовищі;
- формувати толерантне ставлення, розуміння мотивації вчинків іншої людини;
- створювати сприятливий соціально-психологічного клімат в учнівських колективах;
- формувати відповідальну поведінку здобувачів освіти;
- сприяти зниженню соціальної тривожності та формувати позитивну самооцінки учнів.

Очікувані результати: запобігання виникненню булінгу в освітньому середовищі.

Програма складається з теоретичного матеріалу і практичної складової виявлення жертв булінгу, булерів та спостерігачів, побудові стратегічних рішень та конкретних методів впливу на учасників булінгу, організації системної роботи в учнівському колективі.

Теоретичні засади

Проблема насильства є досить розповсюдженою проблемою. І, на превеликий жаль, має місце у освітньому середовищі. Дуже важливо, щоб учні, їх батьки та вчителі були проінформовані про це негативне явище, як його виявити, та, головне, як його уникнути.

Образливі прізвиська, глузування, піддражнювання, стусани з боку одного або групи учнів щодо однокласника або однокласниці – є ознаками нездорових стосунків, які можуть привести до цькування – регулярного, повторюваного день у день знущання. Регулярне та цілеспрямоване нанесення фізичної й душевної шкоди стало об'єктом уваги науковців та педагогів, починаючи з 70-х років минулого століття, й отримало спеціальну назву – булінг.

Булінг (від англ. bully – хуліган, задирака, грубіян, «tobully» – задиратися, знущатися) – тривалий процес свідомого жорстокого ставлення, агресивної поведінки з метою заподіяти шкоду, викликати страх, тривогу або ж створити негативне середовище для людини.

За даними останніх опитувань, майже чверть школярів України вважають себе жертвами булінгу, а близько 40% із тих дітей, хто зіткнулися з випадками булінгу ніколи не розповідають про це своїм батькам. При цьому, 44% із тих, хто спостерігав, як знущаються над їхніми однолітками, не реагували на такі факти через страх піддатися аналогічному знущанню. Тому, згідно Закону України «Про освіту», Конвенції ООН про права дитини, Закону України «Про

охорону дитинства», Державної цільової програми «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів», Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькування)» активізовано роботу щодо профілактики булінгу в освітньому середовищі.

Нормативна база

- Указ Президента України від 25 травня 2020 року №195/2020 «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі»
<https://www.president.gov.ua/documents/1952020-33789>
- Указ Президента України від 21 вересня 2020 року №938/2020 «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398/2020#Text>
- Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021 «Про Національну стратегію у сфері прав людини»
<https://www.president.gov.ua/documents/1192021-37537>
- Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
- Постанова КМУ від 30 травня 2018 р. № 453 «Про затвердження Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/453-2018-%D0%BF#Text>
- Постанова КМУ від 03 жовтня 2018 р. № 800 «Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2018-%D0%BF#Text>
- Постанова КМУ від 01 червня 2020 р. № 585 «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах»
<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zabezpechennya-socialnogo-zahistu-ditej-ya-ki-perebuvayut-u-skladnih-zhittiyevih-obstavinah-585-010620>
- Постанова КМУ від 1 червня 2020 р. № 587 «Про організацію надання соціальних послуг»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>
- Постанова Кабінету Міністрів України № 658 від 22.08.2018 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#Text>
- Постанова КМУ від 24 лютого 2021 р. № 145 «Питання Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року»
<https://www.kmu.gov.ua/npas/pitannya-derzhavnoyi-socialnoyi-prog-a145>
- Розпорядження Кабінету Міністрів України № 728-р від 10.10.2018 «Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та

протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/728-2018-%D1%80#Text>

- наказ Міністерства освіти і науки України No 509 від 22.05.2018 «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України»
<https://imzo.gov.ua/2018/05/25/nakaz-mon-vid-21-05-2018-509-pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-psyholohichnu-sluzhbu-u-systemi-osvity-ukrajiny>
- наказ МОН від 02.10.2018 No 1047 «Про затвердження Методичних рекомендації щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами»
<https://imzo.gov.ua/2018/10/03/nakaz-mon-vid-02-10-2018-1047-pro-zatverdzhennia-metodychnykh-rekomendatsiy-shchodo-vyivlennia-reahuvannia-na-vypadky-domashn-oho-nasyl-stva-i-vzaiemodii-pedahohichnykh-pratsivnykiv-iz-inshymy-orhana>
- наказ Міністерства освіти і науки України No 1646 від 28 грудня 2019 року «Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2020 р. за No 111/34394 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-20#Text>
- наказ Міністерства освіти і науки від 26.02.2020 No 293 «Про затвердження плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти»
<https://snu.edu.ua/wp-content/uploads/plan-zahodiv.pdf>
- лист Міністерства освіти і науки України від 29.01.2019 року за No 1/11 – 881 «Рекомендації для закладів освіти щодо застосувань норм Закону України щодо протидії булінгу»
http://www.soippo.edu.ua/images/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2019/02/04/novost2/1_11-881%201.pdf
- лист Міністерства освіти і науки України від 20.03.2020 року No 6/480-20 «Про план заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти»
<https://chech-osvita.gov.ua/news/12-01-06-26-03-2020>
- лист Міністерства освіти і науки України від 19.05.2020 No 6/645-20 «Щодо діяльності Національної дитячої гарячої лінії»
<http://ryabushky.lbd-osv.gov.ua/news/14-05-31-26-05-2020>
- лист Міністерства освіти і науки України від 13.01.2020 No 6/37-20 «Про підвищення рівня педагогічної компетенції щодо запобігання та протидії проявам насильства в закладах освіти»
<https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/612/e2a/902/612e2a90295e7578269775.pdf>
- лист Міністерства освіти і науки України від 18.05.2020 No 6/642-20 «Щодо реалізації проекту» http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/65427
- лист Міністерства освіти і науки України від 11.02.2020 No 1/9-80 «Про затвердження наказу Міністерства освіти і науки України від 28 грудня 2019 року No1646 «Деякі питання реагування на випадки булінгу,

(цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти»
<https://don.kyivcity.gov.ua/files/2020/3/5/54354.pdf>

- лист Міністерства освіти і науки України від 31.03.2020 № 063/3996 «Про план заходів спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти»
<https://don.kyivcity.gov.ua/files/2020/4/1/876543.pdf>
- лист Міністерства освіти і науки України від 16.04.2020 № 063/4673 «Роз'яснення щодо застосування наказу Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 №1646»
<http://21school.com.ua/assets/files/2020/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D1%8F%D1%81%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%89%D0%BE%D0%B4%D0%BE%20%D0%B7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BB%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%20%D0%9C%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8%20%D1%96%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B8%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%2028.12.2019%20%E2%84%96%201646.pdf>
- лист Міністерства освіти і науки України від 14.08.2020 №1/9-436 «Про створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти та попередження і протидії булінгу (цькуванню)»
<https://imzo.gov.ua/2020/08/17/lyst-mon-vid-14-08-2020-1-9-436-pro-stvorennia-bezpechnoho-osvitn-oho-seredovyscha-v-zakladi-osvity-ta-poperedzhenni-a-i-protydii-bulinhu-ts-kuvanni>
- лист Міністерства освіти і науки України від 29.12.2018 № 1/9-790 щодо організації роботи у закладах освіти з питань запобігання і протидії домашньому насильству та булінгу
<https://don.kyivcity.gov.ua/files/2019/9/17/letterMON.pdf>
- лист Міністерства освіти і науки від 10.09.2019 № 1/9-570 щодо проведення в закладах освіти Всеукраїнського тижня з протидії булінгу
<https://don.kyivcity.gov.ua/files/2019/9/17/LetterMONweek.pdf>
- лист МОН від 20.03.2020 № 6/480-20 «Про план заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти»
<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-spryamovanih-na-zapobigannya-ta-protidiyu-bulingu-ckuvannyu-v-zakladah-osviti>
- лист МОН від 27.06.19 № 1/9-414 «Деякі питання щодо створення у 2019/2020 н. р. безпечного освітнього середовища, формування в дітей та учнівської молоді ціннісних життєвих навичок»
<https://imzo.gov.ua/2019/07/02/lyst-mon-vid-27-06-2019-1-9-414-deiaki-pytannia-shchodo-stvorennia-u-2019-2020-n-r-bezpechnoho-osvitn-oho-seredovyscha-formuvannia-v-ditey-ta-uchnivskoi-molodi-tsinnisnykh-zhyttievyykh-navychok>
- лист Міністерства освіти і науки України від 17.11.2020 №6/1379-20 Щодо Європейського дня захисту дітей від сексуальної експлуатації і

сексуального насильства та Всеукраїнської акції «16 днів проти насильства»

- лист МОН від 10 березня 2021 р. № 1/9-128 «Щодо необхідності проведення додаткових профілактичних заходів в середовищі дітей та підвищення обізнаності батьків»
http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/81369
- Лист МОН від 18.04.2023 № 4/5449-23 «Щодо проведення в закладах освіти правопросвітницьких заходів до Міжнародного дня протидії булінгу (День боротьби з цькуванням)».
https://drive.google.com/file/d/1uxqU6brKrQam6WUc8TV1_jWkeE91DGjT/view
- Закон України від 16.11.2022 № 2759-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання та протидії мобінгу (цькуванню)». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2759-20#Text>

З метою візуалізації подальшої стратегії закладу з профілактики проявів булінгу серед здобувачів освіти розроблена «Дорожня карта» (Додаток 1)

Для успішного попередження та профілактики булінгу в Бобровицькому ЗЗСО І-ІІІ ступенів №1 та Ярославській філії І-ІІ ступенів затверджено план заходів на 2023-2024 навчальний рік (Додаток 2)

Реагування та протидія булінгу

Порядок подання та розгляду (з дотриманням конфіденційності) заяв про випадки булінгу (цькування) в Бобровицькому ЗЗСО І-ІІІ ступенів №1 та Ярославській філії І-ІІ ступенів (Додаток 3)

Форма та примірний зміст заяви про випадки булінгу (цькування) (Додаток 4)

Відповідальна особа

Уповноважена особа з питань попередження насильства та булінгу у ЗЗСО І-ІІІ ступенів №1 – заступник директора з виховної роботи **Бакун Тетяна Миколаївна**, тел. (098)- 228-48-10

Уповноважена особа з питань попередження насильства та булінгу у Ярославській філії І-ІІ ступенів – завідувачка філії **Чустіль Світлана Сергіївна**, тел. (096)-895-03-15

Комісія з розгляду випадків булінгу (цькування) у Бобровицькому ЗЗСО І-ІІІ ступенів №1 та Ярославській філії І-ІІ ступенів (Додаток 5)

До складу комісії входить: директор закладу, заступник директору з виховної роботи, практичний психолог, соціальний психолог, учитель.

Порядок реагування на доведені випадки булінгу (цькування) у

закладі освіти (Додаток 6)

Алгоритм дій вирішення ситуації булінгу в шкільному середовищі (Додаток 7)

Індикатори та наслідки булінгу

Особливості поведінки потерпілих:

- ☐ Прикидаються хворими, щоб не йти до школи;
- ☐ Бояться самі йти у школу і зі школи, просять провести їх на уроки, запізнюються;
- ☐ Зміни у поведінці;
- ☐ Симптоми страху, що проявляються у порушеннях сну і апетиту, нічному крику, заїканні й нервовому тикі, відлюдкуватості й замкненості;
- ☐ Пошкоджені або забруднені речі й одяг;
- ☐ Прохання дати грошей, крадіжки;
- ☐ Зниження якості навчання, втрата інтересу до улюблених занять;
- ☐ Синці, побої, травми;
- ☐ Мовчання, небажання розмовляти, йти на контакт;
- ☐ Як крайні прояв: суїцидальні спроби.

Наслідки булінгу для потерпілих:

- ☐ Захисна агресивна поведінка
- ☐ Шкільна дезадаптація
- ☐ Порушення емоційного і соціального розвитку
- ☐ Суїцид

Наслідки булінгу для дітей-спостерігачів:

Булінг провокує негативні риси людей, викликаючи низькопробну

психодинаміку. Чому?

- ☐ Булінг заражає
- ☐ Людина змушена вибирати між силою і слабкістю і, як правило, не хоче асоціювати себе зі слабким і ставати на бік скривдженого
- ☐ Людина втрачає особисту ініціативу і змушена чинити як всі
- ☐ Страждання жерви повторюється, а рівень співчуття глядачів щораз меншає

Головні риси булера (агресора):

- ☐ Фізично і соціально він більш активний, ніж однолітки
- ☐ Не вміє приймати відмову
- ☐ Завищена самооцінка
- ☐ Має ознаки егоїзму та нарцисизму
- ☐ Він – лідер у колі однолітків
- ☐ Сам колись став жертвою булінгу
- ☐ Занадто імпульсивний
- ☐ Легко втрачає контроль
- ☐ Захоплюється грубими видами спорту
- ☐ Не вміє співчувати іншим

Окремі характеристики не мають негативного впливу, але надмірний їх прояв та скарги на них – це привід обговорити з дитиною її поведінку.

Наслідки участі у ситуації булінгу для дітей-булерів:

- ☐ Труднощі у навчанні
- ☐ Труднощі у соціалізації

- Труднощі у самовизначенні

Потреби дітей (чому не задоволені)

- Булер: потреба у справедливості, лідерстві, дружбі, розумінні
- Потерпілий: право бути собою, вміння відстоювати свою думку, комунікація
- Свідки: безпека, емпатія, згуртованість

Поради для батьків

Допоможіть дитині побачити її переваги, знайти сильні сторони та власну унікальність. Відшукайте заняття, в якому дитина зможе вирізнитись. Часто агресивну поведінку провокується через незнання способів, як ще можна заявити про себе. Варіанти: відвідування гуртків, секцій, активна участь у житті класу.

Будьте послідовними у своїх діях та словах. Якщо ви передбачили певне покарання за провину (наприклад, забрати на тиждень смартфон), то дотримайте слова. Звісно, з боку дитини буде протест, але ви повинні дотримуватись санкцій і єдиних вимог.

Нейтралізуйте речі, які пов'язані з насиллям. Йдеться про відеоігри, фільми, музику, які провокують агресію в дитині.

Обговорюйте усі шкільні конфлікти. Зазвичай обговорення ситуації допомагає знайти причину агресивної поведінки, будьте максимально справедливими та розважливими.

Знайдіть альтернативу. Навчіть знаходити альтернативні шляхи виходу агресії без шкоди оточуючим. Розкажіть, що важливо продемонструвати можливості уникнення провокації.

Порівняльний аналіз підходів у різних педагогіках

- Можна критикувати поведінку, але не особистість
- Навіть булери втрачають інтерес до насильства, якщо знаходять усвідомлену, корисну і цінну справу, у якій можна пережити почуття успіху і розкрити власний потенціал
- Через санкції вказати дитині, які наслідки має її свобода дій, її неправильний вибір. Через дотримання санкцій виховується здатність бути відповідальним.
- Відповідальність за якість стосунків між дитиною і дорослим покладається на **дорослого**

- Життя дитини у школі і дома підпорядковується різним правилам, які не суперечать.

Профілактика постстресових наслідків булінгу передбачає:

- Створення умов недопущення повторного булінгу
- Укріплення захистних функцій особистості у протистоянні травлі

Кібербулінг

Останнім часом увагу дослідників привертає нова форма агресії – «кібертретирування» (cyberbullying). Це форма поведінки, яка полягає у розсиланні повідомлень агресивного та образливого характеру з використанням Інтернету/мобільного телефону).

Іншими формами кібертретирування можуть бути дії, які мають «хакерський» характер і спрямовані на шкоду персональним комп'ютерам жертв (зламування та зміна паролів, пошкодження персональних веб-сайтів тощо).

Кібернасильство може проявлятися у різних формах:

- Електронні листи і повідомлення з метою залякування і шантажу;
- Поширення неправдивої інформації, чуток, пліток;
- Злам електронної пошти та сторінки в соціальних мережах і поширення інформації, отриманої таким шляхом;
- Використання чужих паролів для зміни профілю людей і використання інформації, яка може торкнутися почуттів інших людей;
- Створення опитувальників, коли відвідувачам сторінки пропонується оцінити якусь людину і її якості з приниженням її гідності;
- Розміщення та розсилка фотографій іншим людям з метою глузувань і обговорення;
- Вимагання через електронне спілкування особистої інформації та поширення цієї інформації іншим людям;
- Обговорення людей в публічних чатах і форумах з метою їх дискредитації, приниження, образ.

ПРОФІЛАКТИКА НЕГАТИВНИХ ПРОЯВІВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ **Загальні настанови батькам**

1. Важливо відслідковувати онлайн-репутацію власної дитини (для цього час від часу здійснювати пошук в Гуглі за ім'ям дитини).
2. Майте власний акаунт і будьте другом своїй дитині в соціальних мережах
3. Періодичність спілкування, певні ритуали і сімейні традиції обговорення підсумків дня чи тижня дають змогу здійснювати моніторинг проблем, в

тому числі й тих, які виникають у віртуальній частині соціального світу дитини.

4. Слід також ознайомити дитину з правилами безпеки користування Інтернетом (не спілкуватись з незнайомцями, не повідомляти їм своє ім'я, адресу, телефон, берегти в секреті паролі тощо).
5. Бесіди слід проводити періодично, адже медіа-імунітет, як і біологічний імунітет, не формується раз і назавжди, а потребує періодичного оновлення.

Як захиститися від кібернасильства?

- Не діліться своєю особистою інформацією, такою як паспортні дані, адреса, номер телефону з незнайомими людьми в інтернеті;
- Зберігайте свої паролі в таємниці і не повідомляйте їх нікому;
- Будьте уважні, коли ви переходите за посиланнями в електронних листах, на сторінках в соціальних мережах чи на сайтах. Перевіряйте, що вони дійсно ведуть на той сайт, який ви очікували;
- Не надсилайте свої інтимні фото малознайомим людям та не відповідайте на повідомлення з відвертим сексуальним вмістом від незнайомих чи малознайомих осіб;
- Будьте обережні з інформацією, яку ви публікуєте в соціальних мережах. Не діліться особистою інформацією, яку можуть використовувати проти вас.;
- Якщо Ви отримали повідомлення агресивного, принизливого, образливого чи залякувального характеру – ігноруйте їх і повідомте про це когось;
- Ніколи не переходьте на агресивні відповіді і обмін такими повідомленнями, не залякуйте покаранням, розправою;
- Не підтримуйте людей, які займаються активним і пасивним кібернасильством.

Поради для профілактики і подолання кібербулінгу, з якими потрібно ознайомити дітей

1. Не поспішай вихлюпувати свій негатив у кібер-простір. Важливо домовитись із дитиною, щоб вона не відповідала на вразливі повідомлення до того, як порадиться з дорослими. Старшим дітям запропонуйте правило: перед тим, як писати і відправляти повідомлення,

потрібно заспокоїтись, притишити роздратування, злість, образ, гнів. Емоції – погані поради.

2. У віртуальному просторі, як і в реальному, діє правило: стався і дій стосовно інших так, як хотів би, щоб ставились до тебе. Крім того, Інтернет фіксує історію, яка складається із публічних дій учасників і визначає його онлайн-репутацію – накопичений образ особистості в очах інших учасників: запламувати її легко, виправити – важко.
3. Зберігати підтвердження факту нападів. Потрібно роз'яснити дитині: якщо її неприємно вразило якесь повідомлення чи картинка на сайті (фото, відео), правильна реакція – вимкнути екран (щоб зупинити негативний вплив, але не комп'ютер!) і негайно звернутись до батьків за порадою. Старші діти можуть зберегти чи роздрукувати сторінку самостійно, щоб порадитись з батьками в зручний час.
4. Можливе тимчасове блокування. Програми, що забезпечують миттєвий обмін повідомленнями, мають можливість тимчасового відключення, можна заблокувати отримання повідомлень з певних адрес, навіть змінити телефонний номер. Пауза в спілкуванні руйнує автоматизм кібербулінгу, особливо якщо він мотивований втечею булерів від нудьги і не супроводжується булінгом у реальному житті.

Якщо ви стали очевидцем кібербулінгу, існує три типи правильної поведінки:

- 1) виступити проти булера (дати йому зрозуміти, що його дії оцінюються вами негативно),
- 2) підтримати потерпілого (особисто чи в публічному віртуальному просторі висловити несхвалення),
- 3) повідомити дорослим про факт некоректної поведінки в кіберпросторі.
- 4) Зберігати підтвердження факту нападів. Потрібно роз'яснити дитині: якщо її неприємно вразило якесь повідомлення чи картинка на сайті (фото, відео), правильна реакція – вимкнути екран (щоб зупинити негативний вплив, але не комп'ютер!) і негайно звернутись до батьків за порадою. Старші діти можуть зберегти чи роздрукувати сторінку самостійно, щоб порадитись з батьками в зручний час.
- 5) Можливе тимчасове блокування. Програми, що забезпечують миттєвий обмін повідомленнями, мають можливість тимчасового відключення, можна заблокувати отримання повідомлень з певних адрес, навіть змінити телефонний номер. Пауза в спілкуванні руйнує автоматизм кібербулінгу, особливо якщо він мотивований втечею булерів від нудьги і не супроводжується булінгом у реальному житті.

Якщо ви стали очевидцем кібербулінгу, існує три типи правильної поведінки:

- 1) виступити проти булера (дати йому зрозуміти, що його дії оцінюються вами негативно),
- 2) підтримати потерпілого (особисто чи в публічному віртуальному просторі висловити несхвалення),

3) повідомити дорослим про факт некоректної поведінки в кіберпросторі. Якщо ви стали жертвою кібернасильства, негайно повідомте про це відповідні органи влади або службу підтримки. Це може допомогти захистити вас і інших від подібних випадків в майбутньому.

Відповідальність осіб причетних до булінгу

Стаття 173-4. Булінг (цькування) учасника освітнього процесу згідно із Законом [№ 2657-VIII від 18.12.2018](#)

Булінг (цькування), тобто діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

Діяння, передбачене [частиною першою](#) цієї статті, вчинене групою осіб або повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, - тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин.

Діяння, передбачене [частиною першою](#) цієї статті, вчинене малолітніми або неповнолітніми особами віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років, - тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

Діяння, передбачене [частиною другою](#) цієї статті, вчинене малолітньою або неповнолітньою особою віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років, - тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин.

Неповідомлення керівником закладу освіти уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про випадки булінгу (цькування) учасника освітнього процесу - тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням до двадцяти процентів заробітку.

**Дорожня картка
Бобровицького ЗЗСО І-ІІІ ступенів №1 та
Ярославської філії І-ІІ ступенів**

№	Напрямок діяльності	Форма/зміст роботи
1.	Підвищення компетентності педагогічних працівників	Щорічно заступник директора з виховної роботи проводить ознайомчу зустріч, щодо Антибулінгової політики закладу і надає чіткі інструкції та роз'яснення стосовно протидії, реагування та профілактики насильницької поведінки в закладі. Презентація на тему: «Профілактика булінгу та насильства в освітньому середовищі» Нормативно-правова база (нові діючі документи). Підвищити кваліфікацію на платформі Едера «Недискримінаційний підхід у навчанні.» Платформа Прометеус «Протидія та попередження булінгу в закладах освіти). Співпраця з психологічною службою закладу щодо попередження булінгу в освітньому середовищі.
2.	Профілактика проявів булінгу серед дітей	Дослідити психологічний клімат у класі, емоційний стан учнів. Провести соціометрію для отримання інформації про взаємини серед дітей. Прийняти участь у Всеукраїнському тижні протидії булінгу Інформаційна пам'ятка «Стоп!Булінг» Долучитись до міжнародної акції «16 днів проти насильства». Провести 3 заняття присвячені профілактиці булінгу та насильству (1 заняття – ознайомлення з Антибулінговою політикою, решта – опрацювання з дітьми різних схем дій у тій чи іншій ситуації)
3.	Просвіта батьків щодо попередження та протидії булінгу	У батьківських групах класів (вайбер) короткий витяг з Антибулінгової політики закладу. Бесіди просвітницького спрямування, щодо уникнення та розпізнавання насильницької поведінки (батьківські збори). Ознайомитись із матеріалами про індикатори та наслідки булінгу на сайті навчального закладу. Консультація психолога щодо ознак насилля стосовно дитини і отримання рекомендацій, що робити в такій ситуації.
4.	Опитування педагогічних працівників, здобувачів освіти, батьків	Анкетування із метою визначення рівня розповсюдження проблеми насильства та цькування в освітньому середовищі. Функціонування скринька довіри.

**План заходів Бобровицького ЗЗСО І-ІІІ ступенів №1 та Ярославської
філії І-ІІ ступенів на 2023-2024 навчальний рік**

№ п/п	Назва заходу	Цільова аудиторія	Термін виконання	Відповідальний
<i>Діагностичний етап</i>				
1	Діагностування рівня напруги, тривожності в учнівських колективах: – спостереження за міжособистісною поведінкою здобувачів освіти; – опитування (анкетування) учасників освітнього процесу; – психологічні діагностики мікроклімату, згуртованості класних колективів та емоційних станів учнів; – визначення рівня тривоги та депресії учнів.	Усі категорії учасників освітнього процесу	Упродовж року	Практичний психолог, соціальний педагог
<i>Інформаційно-профілактичні заходи</i>				
1	Обговорення питання протидії булінгу на батьківських зборах.	Батьки здобувачів освіти	Протягом 2023-2024 років	Адміністрація закладу, завідувачка Ярославської філії, соціально-психологічна служба
2	Співпраця з фахівцями у справах дітей, центром надання соціальних послуг щодо профілактики попередження булінгу (цькування) в сім'ї.	Усі категорії учасників освітнього процесу	Упродовж року	Бакун Т.М., заступник директора з ВР, завідувачка Ярославської філії, соціальний педагог
3	Засідання методичного об'єднання класних керівників. «Поговоримо відверто: чому діти цькують інших, що за цим стоїть».	Класні керівники	Жовтень 2023 року	Бакун Т.М., заступник директора з ВР, завідувачка Ярославської філії, соціально-психологічна служба
4.	Проведення заходів в рамках Всеукраїнського тижня протидії боулінгу.	1-11 класи	Вересень 19.09- 23.09.2023	Соціально –психологічна служба
5.	Складання та розповсюдження серед учнів листівок на тему «Не стань жертвою булінгу».	1–11 класи	Упродовж Року	Соціально – психологічна служба
6.	Контроль стану попередження випадків булінгу.	Нарада при директору	Квітень 2024 року	Адміністрація закладу, завідувачка Ярославської філії

7.	Профілактика конфліктних ситуацій «учень-учень», «учень-батьки», «учень-вчитель», «учитель-батьки». Виявлення елементів булінгу та їх корекція.	Усі учасники освітнього процесу	Упродовж року	Бакун Т.М., заступник директора з ВР, практичний психолог, соціальний педагог, класні керівники закладу та Ярославської філії
8.	Проведення заходів в рамках акції «16 днів проти насильства».	1–11 класи	Листопад-грудень	Соціально – психологічна служба, класні керівники закладу та Ярославської філії
9.	Робота консультативного пункту «Скринька довіри».	1-11 класи	Упродовж року	Соціально-психологічна служба
10.	Вивчення законодавчих документів, практик протидії цькуванню.	Педагогічний колектив	Упродовж року	Бакун Т.М., заступник директора з ВР, завідувачка Ярославської філії
11.	Оновлення інформації просвітницького спрямування на тему: «Булінг в учнівському середовищі» на сайті навчального закладу	Усі учасники освітнього процесу	Упродовж року	Соціально-психологічна служба
<i>Формування навичок дружніх стосунків здобувачів освіти</i>				
1.	Проведення ранкових зустрічей з метою формування навичок дружніх стосунків.	1-4	Упродовж року	Класні керівники закладу та Ярославської філії
2.	Створення морально безпечного освітнього простору, формування позитивного мікроклімату та толерантної міжособистісної взаємодії в ході годин спілкування, тренінгових занять.	1-11	Упродовж року	Класні керівники закладу та Ярославської філії
3.	Консультування «Мої друзі. Недопустимість образ, погроз, насилля».	6-9	Березень	Соціально-психологічна служба
4.	Година спілкування у рамках ГКК «Змінюй в собі негативне ставлення до інших».	5 – 11	Упродовж року	Класні керівники закладу та Ярославської філії
5.	Тренінгове заняття «Давайте жити дружньо».	2-4 класи	Грудень 2023	Соціально-психологічна служба
6.	Відпрацювання теми особистої гідності в ході вивчення літературних творів, на уроках	1-11	Упродовж року	Учителі літератури, історії закладу та

	історії.			Ярославської філії
7.	Проведення просвітницьких заходів до Міжнародного Дня прав людини.	1-11	Грудень 2023 року	Класні керівники закладу та Ярославської філії, соціально-психологічна служба
<i>Робота з батьками</i>				
1.	Тематичні класні батьківські збори щодо профілактики булінгу, кібербулінгу та інтернетзалежності в учнівських колективах.	1-11	Упродовж року	Класні керівники закладу та Ярославської філії
2.	Поради батькам щодо зменшення ризиків булінгу та кібербулінгу для своєї дитини.	1-11	Упродовж року	Бакун Т.М., заступник директора з ВР, завідувачка Ярославської філії, соціально-психологічна служба
3.	Заняття просвітницького спрямування «Зворотній бік Інтернету» (Безпека в Інтернеті) до Дня безпечного інтернету.	5-11	6 лютого 2024 року	Учителі інформатики закладу та Ярославської філії
4.	Інформаційна робота через інтернет-сторінки	Усі учасники освітнього процесу	Упродовж року	Учителі інформатики закладу та Ярославської філії

Порядок подання та розгляду (з дотриманням конфіденційності) заяв про випадки булінгу (цькування) в Бобровицькому ЗЗСО І-ІІІ ступенів №1 та Ярославській філії І-ІІ ступенів

1. Директор закладу повинен довести до відома здобувачів освіти, педагогічних працівників та батьків щодо їх обов'язку повідомляти директора закладу про випадки булінгу (цькування), учасниками або свідками якого вони стали.
2. Відповідно до такої заяви директор закладу видає рішення про проведення розслідування із визначенням упроваджених осіб.
3. Для прийняття рішення за результатами розслідування директор закладу створює наказом комісію з розгляду випадків булінгу (цькування) (далі-Комісія) та скликає засідання. До складу такої Комісії можуть входити педагогічні працівники, психолог, соціальний педагог, класний керівник, батьки постраждалого, батьки кривдника (булера) та директор закладу. Якщо Комісія визнала, що це був булінг (цькування), а не одноразовий конфлікт чи сварка, тобто відповідні дії носять систематичний характер, то директор закладу зобов'язаний повідомити уповноважені підрозділи органів Національної поліції України (ювенальна поліція) та Служб у справах дітей з повідомленням про випадки булінгу (цькування).
4. У разі, якщо Комісія не кваліфікує випадок як булінг (цькування), а постраждалий не згодний з цим, то він може одразу звернутись до органів Національної поліції України із заявою, про що директор закладу має повідомити постраждалого.
5. Рішення Комісії реєструються в окремому журналі («Журналі реєстрації рішень комісій з розгляду випадків булінгу (цькування)»), який зберігається в паперовому вигляді з оригіналами підписів всіх членів Комісії.
6. Потерпілий чи його/її представник також можуть звертатися відразу до уповноважених підрозділів органів Національної поліції України (ювенальна поліція) та Служб у справах дітей з повідомленням про випадки булінгу (цькування).

Форма та примірний зміст заяви про випадки булінгу (цькування)

Директору закладу загальної середньої освіти
(прізвище, ім'я, по батькові директора)
(прізвище, ім'я, по батькові заявника)
(адреса проживання)
(контактний телефон)

ЗАЯВА

Зміст заяви викладається довільно. В заяві повідомляється про випадки булінгу (цькування), а саме обставини, місце, час та яким чином здійснювався булінг. Вказується відомості про потерпілого (жертви булінгу), кривдника (булера), спостерігачів (за наявності).

(дата)

(підпис)

**Порядок реагування на доведені випадки булінгу (цькування) у
закладі освіти**

1. На основі рішення комісії з розгляду випадків булінгу (цькування), яка кваліфікувала випадок як булінг (цькування), а не одноразовий конфлікт чи сварку, тобто відповідні дії носять систематичний характер, керівник закладу:

- повідомляє уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України (ювенальна поліція) та службі у справах дітей про випадки булінгу (цькування) в закладі освіти;

- забезпечує виконання заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили булінг, стали його свідками або постраждали від булінгу (цькування) (далі – Заходи).

2. Заходи здійснює соціальний педагог у взаємодії з практичним психологом закладу освіти та затверджуються керівником закладу.

3. Із метою виконання Заходів можна запроваджувати консультаційні години у практичного психолога і соціального педагога, створювати скриньки довіри, оприлюднювати телефони довіри.

**Комісія з розгляду випадків булінгу (цькування) у
Бобровицькому ЗЗСО І-ІІ ступенів №1 та Ярославській філії І-ІІ
ступенів**

Склад комісії Бобровицького ЗЗСО І-ІІ ступенів №1

- **Лисенко В.П.** - директор закладу;
- **Бакун Т.М.** - заступник директора з виховної роботи;
- **Павленко І.А.** – практичний психолог;
- **Сімонова І.П.** – практичний психолог;
- **Мартова Н.В.** – соціальний педагог;
- **Іванченко В.А.**- учитель.

Склад комісії Ярославської філії І-ІІ ступенів

- **Чустіль С.С.** - директор закладу;
- **Зазимко М.В.** – практичний психолог;
- **Поддубна Н.В.** – учитель;
- **Булах Ю.О.** – учитель.

Алгоритм дій вирішення ситуації булінгу в шкільному середовищі

Крок 1. Необхідно повідомити директору школи про випадок булінгу або підозру щодо нього. Це можуть зробити всі учасники освітнього процесу: учні, батьки та педагоги. Повідомлення мають прийматись усно або письмово, особисто або засобами електронної комунікації.

Крок 2. Директор впродовж першої доби від отримання повідомлення має обов'язково повідомити про випадок: поліції; батькам учнів-учасників булінгу; службі у справах дітей для того, щоби з'ясувати причини випадку булінгу та усунути їх, а також для соціального захисту дітей, які стали сторонами булінгу; додатково – центру соціальної служби для сім'ї та молоді. Цей центр має оцінити потреби сторін булінгу, визначити методи соціальної роботи, визначити та потім надати соціальні послуги, забезпечити психологічну підтримку.

Важливо: Якщо трапився випадок, через який дитина потребує медичної допомоги, то директор обов'язково має викликати швидку.

Крок 3. Директор має скликати засідання комісії з розгляду випадку булінгу впродовж 3-х робочих днів із дня отримання заяви або повідомлення. Комісія може розглядати заяву не більше 10-ти робочих днів із дня отримання заяви або повідомлення керівником закладу освіти.

